

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМ. І.І. МЕЧНИКОВА

ВОЙТОВИЧ
Олексій Іванович

УДК 327.2.001«1980»/«1995»(73+520)

**ПОЛІТИКА США ЩОДО ЯПОНІЇ
В 1980-і - ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ 90-х РОКІВ.
АНАЛІЗ КОНЦЕПЦІЙ АМЕРИКАНСЬКОЇ
ПОЛІТОЛОГІЇ.**

Спеціальність: 23.00.04 - Політичні проблеми
міжнародних систем і глобального розвитку.

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата політичних наук

О д е с а - 1997

дисертація виконана на кафедрі нової та новітньої історії зарубіжних країн та на кафедрі міжнародних відносин Одеського державного університету.

Науковий керівник: доктор історичних наук, професор, академік Української Академії політичних наук Аппатов Семен Йосипович, завідувач кафедри міжнародних відносин Інституту соціальних наук ОДУ.

Офіційні опоненти: доктор історичних наук, професор Камінський Євген Євменович, завідувач відділу європейських та американських досліджень Інституту світової економіки і міжнародних відносин НАН України кандидат історичних наук, доцент Семенов Валентин Петрович, завідувач кафедри філософії та політології Одеської державної академії холоду

Провідна організація: Український інститут міжнародних відносин Національного університету ім. Тараса Шевченка.

Захист відбудеться «27» НОВТНЯ 1997 р., о 15⁰⁰ на засіданні спеціалізованої вченої ради К.050109 в Одеському державному університеті ім. І. І. Мечникова за адресою: 270058, м. Одеса, Французький бульвар, 24/26, ауд. 60.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова, за адресою: 270026, м. Одеса, вул. Преображенська, 24.

Автореферат розісланий «27» вересня 1997 р.

Вчений секретар
Спеціалізованої вченої ради
доцент

Валігурський П. О.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Предметом цього дослідження є політика США щодо Японії у 1980-і - першій половині 90-х років: аналіз концепцій американської політології. В роботі аналізуються праці американських вчених, які опубліковані на протязі минулого та першої половини теперішнього десятиріч, що дозволяє конкретизувати їх погляди на сучасні проблеми американо-японських відносин. Дослідницький інтерес становить також оцінка американськими політологами стану і перспектив розвитку американо-японських торговельно-економічних відносин, в контексті яких можна виявити економічний генезис низки політичних процесів, цілеспрямованість тимчасових політичних заходів.

Предмет дослідження співвідноситься з *об'єктом* дослідження, якими є власне американо-японські відносини в зазначений період. Науковий інтерес до об'єкту зумовлений тим, що в зовнішньополітичній стратегії Сполучених Штатів у післявоєнний період особливе місце займає Японія - головний воєнно-політичний союзник США на Далекому Сході. Її роль у зовнішньополітичних зв'язках Вашингтону значно зросла у 80-і - першій половині 90-х рр. в силу економічного росту і політичної ваги в світі. Вона зростає, також, в зв'язку з тими функціями та завданнями, які США покладають на Японію в азіатсько - тихоокеанському регіоні (АТР) в межах американо - японського воєнно - політичного союзу.

Покращення ситуації в світі, що почалося у другій половині 80-х рр., в зв'язку з позитивними змінами у радянсько - американських відносинах, підписання Паризької Хартії (листопад 1990 р.) про закінчення «холодної війни», а потім і розпад СРСР сприяло зміненню уявлень про безпеку в АТР. Воєнно - політичний союз двох держав, примушений протистояти «радянській воєнній загрози» і «стриманню комунізму» на початку минулого десятиріччя, зазнав еволюції в нових умовах. Правлячі кола Вашингтону і Токіо почали розглядати його як основу «архітектури безпеки» в регіоні, як фактор стабільності в двосторонніх відносинах. Це знайшло широке відображення в працях американських політологів, істориків.

Ключова роль воєнно - політичного союзу в підтриманні безпеки в АТР вплинула на зменшення кола протиріч між Сполученими Штатами та Японією. Остання стала більш рівноправним партнером в рамках альянсу, ніж раніше.

Разом з тим, у двосторонніх відносинах існує ряд проблем, що приводять до загострення американо - японського партнерства. Серед великої їх кількості можна виділити ті, на які звертається особлива увага в американській політології: якою повинна бути

воєнно - політична стратегія США в АТР і яку роль повинен грати воєнно - політичний союз двох країн у світі, що змінюється; проблема «розподілу воєнного тягаря»; проблеми торговельно - економічних і валютно - фінансових відносин - зростаюче негативне сальдо Сполучених Штатів в торгівлі з Японією, протекціонізм зі сторони останньої в торгівлі з Америкою та інше.

АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ.

При значній кількості вітчизняних та зарубіжних конкретно - історичних робіт, присвячених американо - японським відносинам у 80-і - 90-і роки, практично немає ґрунтового політологічного дослідження про політику США щодо Японії. Здійснена в дисертації спроба заповнити певну прогалину складає наукову цінність праці.

Задача цієї роботи полягає в тому, щоб проаналізувати зовнішньополітичну думку США про загальні проблеми та пріоритети політики і воєнної стратегії Сполучених Штатів стосовно Японії у 80-і - 90-і рр., а також висвітлити підходи американських вчених до вирішення деяких проблем американо - японських торговельно - економічних відносин у зазначений період. І на цій основі дослідити політику США щодо «Країни, де сходить сонце». Використовуючи прийняту у вітчизняній політології класифікацію американських вчених згідно консервативного, ліберального та ліво - радикального напрямків, автор намагався прослідити зіткнення їх поглядів, думок по найважливішим питанням двосторонніх відносин, політики США в АТР. Це в свою чергу дозволило побачити процес розроблення концепції американської політики щодо Японії, а також прогнозувати практичну політику.

Виділення напрямків в американській політології (нами внесено уточнення та доповнення до критеріїв класифікації американських досліджень за основними напрямками) допомагає побачити те, як представники того чи іншого із них намагаються впливати на прийняття рішень офіційним Вашингтоном, тим більше, що ряд американських вчених (М. Армакоєст, Ф. Ікле, Е. Лейк, Г. Сігур, Дж. Най- молодший та ін.) займають або ж займали відповідальні посади в держдепартаменті чи військовому відомстві Сполучених Штатів. Це допоможе пояснити лінію поведінки США по відношенню до далекого партнера на протязі періоду, що досліджується. В цьому полягає *політична та практична актуальність праці*.

В умовах розпаду СРСР і становлення нових міждержавних відносин між колишніми радянськими республіками, ми спостерігаємо процес їх важкого, суперечливого розвитку.

Це відноситься, в першу чергу, до російсько - українських взаємин. За незначний період незалежного існування у відносинах двох країн накопичилось немало невіршених, а підчас важкорозв'язуваних проблем.

Досвід вирішення складних питань в американо - японських відносинах, постійні пошуки компромісу, «рівнодіючої», має, на наш погляд, велику цінність для вирішення існуючих труднощів у відносинах між Україною та Росією. В цих умовах важливо знати, хто впливає на політичні еліти обох країн в прийнятті ними зовнішньополітичних рішень, наскільки політики прислуховуються до думок академічної громадськості, громадської думки в обох країнах. Це створить відносини між Києвом і Москвою більш передбаченими і допоможе вирішити існуючі проблеми.

Вивчення сучасної зовнішньополітичної думки США, в даному разі, досвід дослідження в Сполучених Штатах американо - японських відносин, має важливе значення, також у виключно практичній площині. Воно сприяє пошуку шляхів «входження» України в азійсько - тихоокеанський регіон та активізації співробітництва з провідними країнами регіону - Сполученими Штатами та Японією.

Теоретичною та методологічною основою вивчення теми, що досліджується, є деякі положення вітчизняних істориків про імперіалізм та його протиріччя. Разом з тим дисертантом була зроблена спроба критичного підходу до положення про «перманентне поглиблення протиріч», що обов'язково ведуть до війни. Беручи до уваги теоретичні положення концепції нового політичного мислення (НПМ) до оцінки міжнародних відносин, ми виходимо з того, що сучасний світ соціально різноманітний і, разом з тим єдиний, взаємозалежний організм. Тому часто суперечки, що виникають між США і Японією не виходять за межі економічних та дипломатичних сперечань. Це є свідчення про постійну «підгонку» двосторонніх відносин. Втім, не потрібно абсолютизувати взаємопереплетення та взаємопроникнення, наприклад, економічних структур обох країн.

Кажучи про деідеологізацію міжнародних відносин, не можна не бачити, що зовнішній політиці США ще притаманні риси «месіанства». Особливо чітко вони почали спостерігатися з першої половини 80-х років.

В роботі використані як логічні та історичні методи наукового пізнання, так і теоретичні методи дослідження. Зокрема - аналітичний підхід, порівняльно-історичний метод, системний аналіз. Особливу цінність та оригінальність має системний аналіз, як метод, що дозволяє цілісно сприймати об'єкт дослідження, всебічно аналізувати зв'язки між окремими елементами в рамках широкого цілого.

СТАН НАУКОВОЇ РОЗРОБКИ ТЕМИ.

В колишньому СРСР, а за останні роки і в Україні видано багато наукових праць, що присвячені дослідженню американо - японських відносин у 80-і - 90-і рр., зовнішній політиці США та Японії в АТР. До них, в першу чергу, потрібно віднести фундаментальні монографічні видання, що виконані колективами авторів академічних інститутів: Інституту США і Канади АН СРСР, Інституту всесвітньої історії АН СРСР, Московського державного інституту міжнародних відносин МЗС СРСР, Інституту світової економіки і міжнародних відносин АН СРСР, Дипломатичної академії МЗС СРСР, Інституту Далекого Сходу АН СРСР, Інституту сходознавства АН СРСР. Неабияку роль у вивченні американо - японських відносин грають монографії та статті окремих авторів: О. Д. Богатурова, М. Г. Носова, О. В. Воронцова, М. С. Капіци, А. В. Ковальова, В. Г. Лешке, В. П. Лукіна, А. І. Уткіна та інші.

Значний внесок у вивчення проблеми зробили українські сходознавці В. І. Дудчак, В. В. Седньов, С. О. Шергін та інші.

Аналіз теоретичних аспектів американської стратегії щодо Японії і АТР в цілому, в умовах нових реалій світової політики міститься в працях А. О. Богомолова, В. Н. Буніна, С. І. Вербицького, Б. Н. Зангіна, Н. Г. Федулової, С. Чурова.

Праці Р. Ш. -А. Алієва, М. І. Круп'янка, Б. В. Поспелова та інших присвячені аналізу зовнішньої політики Японії, важливе місце в якій займають взаємовідносини зі Сполученими Штатами. Вчені намагаються проаналізувати форми поведінки та зовнішньополітичні засоби впливу Японії на США для досягнення своїх економічних цілей.

Проблеми торговельно - економічних і валютно - фінансових відносин викладені в працях Н. І. Головніної, Є. В. Горбунової, В. К. Дерманова, А. Б. Парканського, В. Б. Спандар'яна, А. М. Сутуліна, Н. Ю. Шевченка та інших.

Спеціалістами досліджено механізм економічних відносин США і Японії. Розглянуто зв'язки цих країн по лінії торгівлі, руху капіталів, технологічних знань, відцентрові та доцентрові сили, що діють між двома країнами в сфері економіки.

Аналізуючи таке складне явище як торговельно - економічні протиріччя, які завжди оцінювались у історичній та політичній літературі однозначно негативно, як відцентрова сила, А. Б. Парканський і Н. Ю. Шевченко в своїх працях прийшли до декількох нетрадиційних висновків. «Очевидно, - пише науковий співробітник ІСКАН А. Б. Парканський, - що американо - японські конфлікти в 80-і роки були в значній мірі

обумовлені поглибленням інтеграційного процесу, в ході якого відбувається глибоко суперечлива «підгонка» економік країн - учасниць.»¹ Не схилений розглядати «торгові війни» як «силу відштовхування» також співробітник Інституту сходознавства АН Н. Ю. Шевченко, оскільки «їх результатом виявилася нова модель розподілу праці.»²

Дослідники намагаються виявити причини досить різкого загострення суперечок у 80-і - 90-і рр., пояснити успіхи Японії в торгівлі з США. Першочергове значення для здійснення експорту японської продукції має, на думку спеціалістів, якість виробленого товару. Великий інтерес у зв'язку з цим становлять спеціальні праці Л. О. Конарєвої, П. Долгорукова, В. О. Проннікова, І. Д. Ладанова, та ін. В цих дослідженнях розглядається робота «гуртків якості» на японських підприємствах, які покликані забезпечити надійну якість продукції.

Проблеми формування тихоокеанського співтовариства (ТОС) в системі міжнародно - економічних відносин АТР знайшли широке відображення в працях Є. Б. Коврігіна, В. П. Лукіна, А. Б. Парканського, Ю. С. Столярова, Ю. М. Шмирьова, І. І. Коваленко.

Під час написання роботи автор у визначенні методологічної основи американських досліджень опирався в першу чергу на праці С. Й. Аппатова, В. В. Глебова, І. М. Ковалю, П. Я. Райнова (одеська школа по вивченню американської історіографії та концепцій американської політології), а також на праці С. І. Попової та С. О. Шергіна, в яких досліджена американська історіографія і політологія зовнішньої політики США, історія американської зовнішньополітичної думки, подана класифікація та систематизація шкіл, течій та напрямків в американській історіографії та політології.

На даному етапі американо - японськими відносинами, політикою США в АТР займається велика кількість науково - дослідницьких інститутів, центрів, спеціалізованих груп у Сполучених Штатах. Серед них Гарвардський, Каліфорнійський (Берклі), Принстонський, Нью - Йоркський університети, Університет штату Айова, Інститут Східної Азії Каліфорнійського університету (Берклі), Центр Міжнародних досліджень Массачусетського Технологічного інституту, Школа міжнародних відносин Університету Південної Каліфорнії, «РЕНД Корпорейшн», Інститут Брукінгса у Вашингтоні, Коледж командного складу ВПС США (Максвелл), Вашингтонський Центр по вивченню

1. Парканский А. Б. США в мировых интеграционных процессах. // США:ЭПИ. - 1991. - №8. - С.8.

2. Шевченко Н. Ю. Японо-американские экономические отношения на современном этапе. - М., 1990. - С.122.

зовнішньої політики, Центр Схід - Захід в Гонолулу, Флетчеровська школа права та дипломатії при університеті Тафтса та ін.

Під час підготовки роботи були вивчені та використані праці американських науковців (М. Армакост, Дж. Ауер, Р. Барнетт, Зб. Бжезинський, Г. Брендс, Р. Вернон, Б. Гордон, Л. Грінтер, С. Гібент, У. Гріффіт, Д. Загорія, Ф. Ікле, Дж. Катц, Я. Кіл, К. Колдер, П. Крейсберг, У. Кроу, Н. Левін, Р. Морзе, Дж. Морлі, М. Мэнсфілд, Р. Ніксон, Э. Олсен, Дж. Паккард, Х. Патрік, А. Ромберг, Г. Сітур, Р. Скалапіно, Ст. Соларз, Р. Уайлі, Д. Хеллмен, Р. Холбрук, Э. Хоут, Ст. Хоффман, Ф. Шилз та інші), які виявились *основними джерелами* цього дослідження. Потрібно зазначити, що праці американських вчених в більшій мірі написані з певних ідейно - теоретичних та політичних позицій, часто продиктованих цілком прагматичними міркуваннями. Вони впливають з вищезазначених поглядів, інколи ігнорують важливі події, що мають місце в азіатсько - тихоокеанському регіоні, та й в самій Японії в період, який досліджується.

Необхідно додати, що праці американських науковців японського походження (Д. Окімото, Р. Озакі, Т. Наканісі, Т. Коно та інші), вплив японської діаспори в США на прийняття Вашингтоном рішень щодо Японії, як якась самостійна джерелова база в дисертації не розглядається.

Крім того, в праці використані деякі документи з зовнішньої політики, торговельно-економічних відносин США, а також спогади колишніх державних діячів (Горбачов М. С., Ніксон Р., Рейган Р.).

Однією з особливостей *джерелової бази* є те, що значну питому вагу в ній займають статті, які опубліковані у ведучих американських журналах з питань історії дипломатії, теорії міжнародних відносин, зовнішньої політики США, таких як «Форін афферс», «Форін полісі», «Дипломегік хісторі», «Карент хісторі», «Орбіс» та інших. Як правило, ці статті виконані в останні роки, написані по «гарячим слідам» американо-японських відносин, що становить велику цінність для здійсненого дослідження.

Під час розглядання економічних проблем американо-японських відносин було використано праці японських вчених, спеціалістів з менеджменту та маркетингу. В цих дослідженнях дається характеристика господарського механізму японської економіки, проведено порівняння з економічними реаліями ведучих капіталістичних країн, в першу чергу, США.

Порівняльний аналіз праць американських і японських економістів, політологів з проблем торговельно - економічних відносин дає можливість об'єктивно оцінити їх зміст.

Наукова новизна даного дослідження полягає у наступному:

- проведено ґрунтовний аналіз широкого кола джерел і літератури про політику та

воєнну стратегію США щодо Японії в 1980-і - першій половині 90-х рр., і зроблено адекватні висновки;

- розроблена періодизація еволюції американської політології в контексті аналізу політики США щодо Японії в період, що досліджується;

- проведено порівняльний аналіз американської та японської корпоративних філософій, що уможливило з'ясувати сутність протиріч в торговельно-економічній області взаємовідносин;

- в роботі здійснена спроба класифікувати американських вчених за напрямками і течіями та введені додаткові критерії диференціації.

Хронологічні рамки дослідження охоплюють період з початку 80-х років, коли американо-японські відносини були визначені як «союз» двох країн і до середини 90-х років. Це дозволяє вирішити двоєдину задачу.

По-перше, дати оцінку розвитку двосторонніх відносин, спостерігати відцентрові і доцентрові сили, що працюють всередині їх, показати еволюцію підходів офіційного Вашингтону до вирішення проблем в американо-японських відносинах від «жорсткого», «силового», характерного для першої адміністрації президента США Р. Рейгана, в умовах посилення «холодної війни», до пошуку деякого «модуса вівенді», який відповідає інтересам обох країн в останні часи.

По-друге, прослідити еволюцію зовнішньополітичної думки США, концепцій американської політології, провести межу всередині періоду, що досліджується в поглядах американських політологів, істориків-міжнародників. Переломною віхою, на наш погляд, є закінчення «холодної війни» (рубіж 80-х - 90-х рр.). Тільки тоді американські науковці, пересилюючи інерцію мислення, по-новому почали розглядати американо-японські відносини, намагаючись обґрунтувати роль воєнно-політичного союзу в нових умовах. Вони акцентували увагу на пошуки механізму вирішення складних проблем в торговельно-економічних і валютно-фінансових відносинах.

Проводячи аналіз робіт, що виконані в середині 90-х років, можна спостерігати «народження» майбутніх зовнішньополітичних рішень Сполучених Штатів щодо Японії і в деякій мірі прогнозувати політику США на близьку перспективу.

На захист виносяться наступні положення:

- в розвитку американських наукових концепцій політики США щодо Японії і АТР в цілому можна простежити значну еволюцію від констатації, що азіатсько-тихоокеанський регіон має важливе значення для національних інтересів Сполучених Штатів, оскільки є важливою частиною глобальних інтересів Вашингтону, а американо-японський

воєнно-політичний союз є не тільки сила, що протидіє «радянській загрозі», але й справжньому «союз» рівноправних партнерів на початку 80-х рр., до оцінки американо-японського союзу як основи «архітектури безпеки» в АТР й необхідності пошуків нової воєнно-політичної стратегії США щодо Японії і азіатсько-тихоокеанського регіону в першій половині 90-х рр.. В межах цієї еволюції можлива певна періодизація, заснована на існуванні на кожному її етапі різних домінуючих підходів, які впливали і впливатимуть на реальну політику Сполучених Штатів щодо Японії;

- в період, що досліджується, найбільш впливовими були два напрямки американської політології, які впливали на розробку та прийняття зовнішньополітичних рішень офіційним Вашингтоном відносно Токіо - консервативний та ліберальний. Причому, на протязі майже всіх 80-х років ініціатива в розробці концепцій зовнішньої політики США щодо Японії належала представникам консервативного напрямку (Р. Скалапіно, Г. Сігур, Зб. Бжезинський, Д. Загорія та ін.). Їм на відміну від лібералів (М. Менсфілд, Дж. Фулбрайт, М. Бернарт, Ч. Джонсон, І. Кін та ін.), притаманний більш жорсткий силовий підхід до вирішення складних проблем двосторонніх відносин, особливо в торговельно-економічній сфері;

- глибоке реформування американської економіки, вирішення багатьох внутрішньо-економічних проблем в самих Сполучених Штатах - це ті чинники, які зумовлять прорив американського товаровиробника на японський ринок. Це - один шлях подолання труднощів у двосторонніх торговельно-економічних взаєминах. Другий - підвищення ролі наднаціональних економічних, фінансових структур та організацій, що покликані в певній мірі вирішувати торговельно-економічні проблеми, які час від часу виникають;

- і в США, і в Японії не зацікавлені в поновленні «духу Пірл—Харбору» між обома країнами, про що свідчить аналіз концепцій американської політології в період, що досліджується.

СТРУКТУРА І КОРОТКИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ.

Перший розділ «Зовнішньополітична думка США про загальні проблеми і пріоритети політики та воєнної стратегії Сполучених Штатів щодо Японії. 1980-і - перша половина 90-х років», присвячений воєнно-політичним проблемам в американо-японських зв'язках і, в першу чергу, воєнно-політичному альянсу двох країн. При цьому автор виходив із наступних міркувань:

- по-перше, наріжним каменем всієї післявоєнної системи американо-японських

відносин є воєнно-політичний союз. Тому воєнно-політична стратегія США стосовно Японії в американській політології, з однієї сторони, розглядається виключно у контексті цього союзу. З другої - американські вчені сприймають політику Японії щодо Сполучених Штатів крізь призму аналізу виконання союзницьких обов'язків;

- по-друге, стан справ у воєнно-політичному союзі впливає на погляди американських дослідників, аналізуючи які можна прослідкувати еволюцію альянсу транстихоокеанських партнерів. І якщо в 80-і - першій половині 90-х рр. у політиці США щодо Японії визначне значення має економічний зміст американо-японського співробітництва, він все ж є лише мотивом воєнно-політичної стратегії. Хоч остання й повинна забезпечити економічну безпеку Сполучених Штатів.

На рубежі 70-х - 80-х рр. в світі відбувається поворот від періоду розрядки до різкого погіршення міжнародно-політичного становища. Відносне зменшення впливу американської економічної та військової могутності викликало вкрай хворобливу реакцію консервативних кіл США, що і підготувало ґрунт для їх приходу до влади. Посилення «консервативної хвилі» в Сполучених Штатах означувалось перемогою на президентських 1980 р. виборах консерваторів на чолі з Р.Рейганом.

Республіканська адміністрація Р.Рейгана в зовнішній політиці виходила з того, що США можуть і повинні відновити своє домінуюче становище на глобальному рівні. Сам президент мотивував свою майбутню політику тим, що його країна зреклась своєї «історичної ролі духовного лідера вільного світу і основного захисника демократії», в той час, як американці завжди вірили, що на «Сполучені Штати покладена місія нести мир та демократію всім народам світу».¹

В зазначений період Білий дім розглядав АТР як «сферу своїх життєвих інтересів», де Сполученим Штатам необхідно було здобути перевагу над Радянським Союзом в нарощуванні збройних сил та озброєнь. Таким чином, азіатсько-тихоокеанський регіон ставав одним із найважливіших напрямків в зовнішній політиці США, що знайшло своє відображення в американській політології.

Американські вчені-міжнародники, фахівці з проблем Азії і Тихого океану, які належать до консервативного напрямку американської політології (Зб. Бжезинський, Р. Скалапіно, Г. Роуен, Г. Сігур, Л. Загорія та ін.) всі питання поточної політики і стратегічного планування в регіоні розглядали в контексті американо-радянського суперництва. В цих умовах роль воєнно-політичних союзів і, в першу чергу,

1. Рейган Р. *Жизнь по-американски*. - М., 1992. - С.266,446.

американо-японського альянсу була надзвичайною. Погляди вищезазначених вчених, а також Р. Клайна і Ф. Уейнстейна лягли в основу чергової концепції тихоокеанської стратегії США, як складової частини «доктрини Рейгана». Суттєво вона обґрунтувала неоглобалістські тенденції в зовнішній політиці адміністрації Р. Рейгана її першого строку правління. Головна ідея доктрини зводилась до відновлення американського воєнного і політичного лідерства з опорою на Японію як в АТР, так і в світі в цілому. Сам Р. Рейган назвав цю політику «політикою реалізації миру через силу».¹

Переорієнтація Сполучених Штатів на тихоокеанський регіон, а точніше вирівнювання значень для цієї країни двох напрямків зовнішньополітичної та зовнішньоекономічної діяльності - Атлантичного і Тихоокеанського, на початку 80-х років була обумовлена також і тим, що тут розташована Японія - найголовніший воєнно-політичний союзник США на Далекому Сході. Остання, на думку американських вчених-консерваторів (Дж. Ауер, У.Гріффіт, Ф.Шилз, У.Тау, У.Берндс та інш.), займає «ключове геостратегічне положення в цьому регіоні».

Американські підходи до оцінки місця і ролі Японії в системі зовнішньополітичних пріоритетів 80-х років з точки зору американських вчених, в першу чергу консерваторів, формувались під впливом двох важливих факторів.

По-перше, прагненням Вашингтону змусити Токіо приймати більшу участь у воєнній стратегії США. По-друге, зростання економічного і воєнного потенціалу, а також політичного впливу Японії в світі викликало певне занепокоєння в правлячих колах Сполучених Штатів, стурбованих тим, що на якомусь етапі воєнно-стратегічні прагнення Японії увійдуть всупереч з аналогічними інтересами США. Тому, щоб протидіяти цій можливій тенденції в двосторонніх відносинах, Білий дім намагається локалізувати стратегічні амбіції Токіо межами воєнно-політичного союзу і АТР.

Зростання воєнного співробітництва між двома країнами на початку 80-х років відповідало інтересам США і Японії, особливо коли воно активізувалось у зв'язку з обранням нового прем'єр-міністра Я.Накаоне (листопад 1982 р.). Він заявив, що Японія стане «авіаносцем США, що не тоне». Але вже тоді шеф Пентагону К.Уайнбергер заявив у сенатському комітеті американського Конгресу про своє незадоволення військовими витратами Японії, які є занадто невеликі - 1% ВВП. Склалась така ситуація, яка вже не влаштувала офіційний Вашингтон, що привело до загострення двосторонніх відносин.

---

1. Рейган Р. *Жизнь по-американски*. - С. 586.

Проблема збільшення Японією своїх військових витрат стала однією із найбільш обговорюваних на протязі 80-х - 90-х рр. вченими як консервативного, так і ліберально-напрямоків американської політології. Це привело до появи концепції «розподілу воєнного тягаря».

Представники консервативного напрямку (Зб.Бжезинський, Дж. Ауер, Р.Уайлі, Б.Гордон, Н.Левін, Р.Скалапіно, С.Серфеті, Л.Грінтер, Я.Кіл, Д.Хеллмен та інш.) вважають, що Японія повинна збільшити військові витрати на утримання американських баз на своїй території, більше докладати зусиль для зміцнення воєнного співробітництва між обома країнами. «Глобальне партнерство», підкреслюють вчені, повинно бути підкріплено не тільки економічною або фінансовою підтримкою Сполучених Штатів, а й воєнною. Рівноправне партнерство, продовжують дослідники, передбачає не тільки рівні права, але і обов'язки. Разом з тим, США мають залишатися домінуючим партнером в межах воєнно-політичного союзу. Не дивлячись на те, що проблема «розподілу воєнного тягаря», розглядається американськими вченими в контексті тихоокеанської та глобальної стратегії Сполучених Штатів, де Японії відводиться особлива роль не тільки на Далекому Сході, а й в Перській затоці та в інших місцях. Вчені рахують, що позитивне для Америки рішення цієї проблеми приведе до вирішення деяких суто економічних проблем. Скажімо, проблеми торговельно-економічного дисбалансу, де американці мають негативне сальдо.

Американські вчені, що репрезентують ліберальний напрямок американської політології (М.Менсфілд, Дж.У.Фулбрайт, М.Бернарт та ін.) намагаються вирішити вищезазначену проблему більш стримано. Вони пропонують розглядати проблему «розподілу воєнного тягаря» в комплексі проблем двосторонніх відносин. Погоджуючись з тим, що Японія повинна внести більший вклад для забезпечення сумісної оборони, вчені занепокоєні тим, що тиск на Японію з боку Америки може зіпсувати налагоджене партнерство. Співробітництво зміниться в такому разі конфронтацією.

Тенденції розрядки другої половини 80-х - початку 90-х рр. дуже вплинули на еволюцію поглядів американських політологів, істориків-міжнародників відносно американо-японського воєнно-політичного альянсу. Представники консервативного та ліберального напрямків американської політології (Ф.Ікле, Д.Загорія, Р.Скалапіно, Ш.Саймон, Н.Палмер, У.Кроу, А.Ромберг, І.Терр, Р.Холбрук, М.Армакост, П.Крейсберг та ін.) перестали розглядати союз як силу, що протидіє «радянській загрози», так як вона зникла. Але, враховуючи поліцентризм, що почав складатися у світі, і відсутність в АТР скільки-небудь міцної основи для системи колективної безпеки, вчені вважають, що

гарантією стабільності та безпеки в регіоні є американо-японський воєнно-політичний союз.

З закінченням «холодної війни» здобутком історії стає біполярна геополітична структура світу, яка була заснована на протистоянні двох країн-СРСР та США. На зміну старому світовому порядку приходить новий, особливостями якого є: багатополосність, поліцентризм, регіональна інтеграція, що зростає на тлі глобальної взаємозалежності держав.

Якою повинна бути воєнно-політична стратегія США в азіатсько-тихоокеанському регіоні і якими повинні бути двосторонні американо-японські відносини в світі, що змінюється. Велику увагу на цю проблему звернули американські науковці, в основному помірковані консерватори: Зб.Бжезинський, Дж.Грегор, Р.Окснем, Е.Олсен, Ф.Кле, К.Грей, Дж.Най-молодший, Д. Ебшайр, Р. Менінг, Дж. Айкенберрі, У. Рассел, П. Катценштейн, Т.Бергер та інші. Характерною рисою робіт цих дослідників є невизначеність. На що сенатор М.Уолоп зазначив, що Америці необхідна «постстримуюча комунізм» доктрина, яка створювала б «сприятливі воєнні можливості і вносила ясність в національні інтереси».

До речі, Зб.Бжезинський вважає, що світ після закінчення «холодної війни» став менш стабільним, ніж в її роки. Виникла «нова дуга нестабільності»: Балкани - Близький Схід, Іран, Перська затока - Китай. Сюди ж відносяться і колишній СРСР. Вченого турбує, яку роль буде відігравати КНР і як повинні реагувати США і Японія в зв'язку з цим. Втім, він впевнений, що воєнно-політичний союз і далі являтиметься основою «архітектури безпеки» в регіоні.

Проблеми взаємовідносин в «трикутнику» США - Японія - КНР в центрі уваги Дж.Грегора і К.Грея. Вчені констатують, що в разі зростання загрози в регіоні з боку Китаю або Північної Кореї, лише воєнно-політичний союз здатний протистояти можливій небезпеці.

Таким чином, серед представників консервативного напрямку американської політології зростає упевненість в тому, що після закінчення «холодної війни» Сполучені Штати мають бути присутніми в АТР, кріпити стосунки зі своїм далекосхідним партнером. Вони різко виступають проти лібералів (Ч.Джонсон, І.Кін, Ю.Тейф та ін.), які вважають, що в умовах, коли закінчилась «холодна війна» і зникла «радянська загроза», необхідно розпустити воєнно-політичні союзи.

Типовою є точка зору колишнього заступника міністра оборони США Дж.Най-молодшого, який підкреслює, що американо-японський воєнно-політичний союз повинен

існувати в нових умовах. Але необхідним фактором такого існування повинна стати нова стратегія Японії, яка неодмінно базуватиметься на союзі з Сполученими Штатами.

Обгрунтовуючи свої висновки, Дж. Най-молодший при цьому цитує президента У.Клінтона: «Наші відносини з Японією подібні стільцю з трьома ніжками: безпекою, економікою, політикою. Щоб зберегти стілець в рівновазі, ми повинні приділяти увагу кожній ніжці».

Другий розділ «Стан та розвиток американо-японських торговельно-економічних відносин у 1980-і - першій половині 90-х років в оцінках американських політологів», освітлює стан торговельно- економічних відносин між двома країнами. Природно, в дисертації охоплені не всі аспекти американо-японських економічних зв'язків, а аналіз американської наукової думки не може бути вичерпним. Разом з тим, зроблена робота дозволяє уявити про стан справ у цієї сфері.

В період, що досліджується, найбільші протиріччя в американо- японських відносинах викликались станом торговельно-економічних зв'язків між двома країнами. Інтенсивний розвиток економіки Японії в 60-і - 70-і роки обумовив широкий наступ японських товаровиробників на американський ринок, особливо на початку 80-х років, відомими за словами Р.Барнета, С.Шлостейна, Ф.Бергстена, У.Клайна «торговельними війнами», «економічними конфліктами» з Сполученими Штатами. Найбільше відомою була «автомобільна війна» 1981 р., яка зачепила економічні інтереси США і Японії, що було причиною посилення торговельно- економічних протиріч між обома країнами. Цей конфлікт порушив ще одну проблему, яка має місце в двосторонніх економічних зв'язках: очевидний дисбаланс в експортно-імпортній політиці США та Японії. Про це пишуть американські дослідники І.Фрост, М.Белдрідж, Д.Бартон, Ж.Спрінкл, які вказують на економічні, політичні і соціокультурні причини існуючого дисбалансу американо-японських зовнішньоторговельних взаємин та лібералізацію японського ринку, як один із шляхів подолання протиріч.

Економічні успіхи Японії в 80-і роки привели до того, що американські дослідники почали приділяти більшу увагу вивченню організації виробництва на підприємствах США і Японії, а також проблемам управління якістю в американських та японських компаніях. Вони вважають, що власне тут гносеологічні коріння причин, що привели японську економіку до стрімкого злету і загострення, в зв'язку з цим, американо-японських торговельно-економічних протиріч. Порівнюючи американський та японський стилі керівництва, американські вчені, президенти великих компаній, а разом з ними і представники японської економічної думки та ділових кіл намагаються дати відповідь на

складні питання торговельно-економічних відносин. В результаті в першій половині 80-х років різко виріс об'єм досліджень як з американської (Пітерс Т., Уотермен Р., Форестер Р., Шонбергер Р., Оучі У., Макміллан Ч. та інші.), так і японської сторін (Канамарі Х., Вада Д., Тойохіро К., Моріта А., Морітани М., Монден Я., Коно Т. та інші.), де поряд з доскональним вивченням виробництва в двох країнах надані практичні рекомендації для оптимальної організації промислової системи на американських підприємствах.

Актуальною проблемою є завдання підвищення якості американських виробів, про що свідчить поява праць на цю тему американських та японських вчених (Харрінгтон Дж., Фейгенбаум А., Демінг Е., Джуран З., Ісікава К. та інші.).

Проведений аналіз робіт вищезгаданих авторів про промислові системи обох країн, проблеми якості, дозволяє зробити висновок про те, що в інтелектуальному середовищі Сполучених Штатів (оскільки воно є предметом нашого дослідження) виникло два підходи щодо оцінки японської системи організації виробництва та управління якістю. Прихильники першого (його умовно можна назвати «реалістичним») не вбачають принципових відмінностей в економічних та політичних структурах США та Японії. Вони вважають, що для досягнення консенсусу у взаємовідносинах в рівній мірі необхідні як взаєморозуміння, так і толерантність з обох боків.

Прихильники другого підходу (його умовно названо «ревізійністським») рахують, що японський капіталізм, як і в цілому все японське суспільство, принципово відрізняється від американського, ринкові процеси не є домінуючими, велика доля втручання в експортно-імпорту політику з боку держави, все, що з точки зору ортодоксальних монетаристів є порушенням принципу *laissez-faire*. Отже, врегулювання економічних протиріч між США і Японією є надзвичайно важким.

Як уже зазначалось вище, однією із найбільш гострих проблем в двосторонніх торговельно-економічних відносинах є торговельний дисбаланс. На протязі 80-х - 90-х рр. активне сальдо Японії в торгівлі з США постійно зростає. Так, якщо на початку минулого десятиріччя воно не перебільшувало й 10 млрд. долл., то в 1994 р. досягло рекордної відзначки - 66 млрд. долл.. Тому питання про ліквідацію дисбалансу, або ж, принаймні, його зменшення є в центрі уваги американських вчених.

Вихід із скрутного становища представники американських академічних кіл, причому як помірковані консерватори, так і ліберали (Х. Патрік Р. Скалапіно, Д. Морлі, Д. Барнетт, Л. Туроу, Дж. К. Гелбрейт, Х. Мальмгрен, М. Ерл та інші.) вбачають в поглибленні економічної співпраці, яка й приведе до послаблення економічного тертя. Причому

ліберали вважають, що кейнсіанські методи регулювання американської економіки здатні зробити її більш конкурентноспроможною в порівнянні з японською. Більше того, Л.Ту-роу з середини 80-х рр. активно пропагує ідею створення «міжнародного менеджера», який був би гарантом нормального функціонування світової капіталістичної системи.

Американськими вченими, що репрезентують консервативне крило в політології, (М.Фрост, Н.Левін, Р.Кім, Х.Конрой та інш.) в цей час активно відстоюється ідея створення «тихоокеанського співтовариства» (ТОС), завдяки чому Сполучені Штати змогли б виправити свої позиції в азіатсько-тихоокеанському регіоні. Починаючи з другої половини 80-х рр. представники як ліберального (М.Менсфілд, Дж.К.Гелбрейт, Р.Озакі, Ф.Бергстен, Р.Уайлі, П.Лорен та інш.), так і консервативного (Е.Фогель, Дж.Еммерсон, М.Армакост, К.Хаясі, П.Дракер, Д.Окімото, Б.Гордон та інші) напрямків політології відходять від упередженого відношення до економічних успіхів Японії, звинувачень в її адресу з приводу «нечесності» в торговельних операціях із Сполученими Штатами. Домінуючою стала думка, що тільки за рахунок глибоких внутрішніх реформ можливо добитися ефективної економіки, яка буде з успіхом конкурувати з японською економікою. Хоча в деяких працях консерваторів, як правило, поміркованих (Р.Скалапіно, У.Гріффіт, Д.Хеллмен, Г.Еллісон, А.Уоліс та ін.) пропонувались й неекономічні методи вирішення існуючих проблем. Наприклад, «прив'язати» Японію до «розподілу воєнного тягаря», тим самим знизити ефективність її економіки, або ж вимоги більшого «відкриття японського ринку» для американських товарів.

Але все ж спільним для робіт вищезгаданих авторів є пошук механізму врегулювання існуючих проблем та їх запобігання, а також думка про взаємозалежність двох країн в економічному плані.

В 90-і роки Америка зіткнулась з тими ж проблемами в торговельно-економічних відносинах з Японією, що турбували її на протязі 80-х рр.. Про це свідчить візит президента США Дж. Буша до Токіо в січні 1992 р. І все ж таки, на думку американських вчених становище Сполучених Штатів не таке вже й безнадійне. Науковці Б.Камінс, П.Петрі, Д.Еммерсон підкреслюють, що США зміцнили свої економічні позиції в Азії. «Зрушення» з Атлантики до Тихого океану, яке було здійснене на початку 80-х рр. дало свої позитивні результати. Об'єм торгівлі Америки, наприклад, з країнами азіатсько-тихоокеанського економічного співтовариства (АТЕС) досяг 40% від загального об'єму торговельних операцій США.

Разом з тим, перед адміністрацією нинішнього президента У.Клінтона стоїть важливе завдання рішучого оздоровлення американської економіки, яка за словами помічника

президента США з національної безпеки Е.Лейка, ще «слабка». Оздоровлення, на його думку, можливе за таких умов:

а/ реформування американської економіки;

б/ вирішення існуючих проблем на макроекономічному рівні. Е.Лейком була запропонована «стратегія розширення», в реалізації якої важливу роль відіграватимуть ГАТТ, МВФ, МБРР. Тільки за таких умов можливе успішне подолання існуючих американо-японських торговельно-економічних протиріч.

Ці проблеми знайшли своє широке відображення в працях американських дослідників 90-х рр. (К.Колдер, Е.Спенсер, К.Престовіч, Р.Хантер, Р.Окснем, Дж.Еронсон та ін.), які в певній мірі сприяли появі «стратегії розширення». Суть цієї стратегії зводиться до «розширення світового співтовариства вільних ринкових демократичних держав», де визначне місце посідають країни АТР.

Характерними рисами робіт американських вчених-лібералів виконаних в останні часи є те, що ряд фахівців (Л.Сілк, Р.Торнтон, Б.Беккок, Дж.Бхаваті, П.Каухі, Дж.Аронсон, Дж.Хафбауер та інші) з питань торговельно-економічних відносин між США і Японією, в подоланні існуючих проблем надають перевагу наднаціональним структурам, які також потрібно реформувати (наприклад, ГАТТ). Вони на їх думку повинні регулювати відносини і вирішувати існуючі протиріччя.

Поміrkовані консерватори Дж.Ліллі, Р.Бернстейн, Р.Діккер, Дж.Айкенберрі, П.Дракер, Дж.Най-молодший, М.Мандельбаум, У.Гівенс та ін. вважають, з однієї сторони, що тільки через реформування американської економіки, через «серйозні структурні зміни в американській промисловості можливе вирішення проблеми торговельного дисбалансу» між США і Японією, і здійснення «прориву» американських товаровиробників на ринок останньої. З другої, японська сторона повинна зняти протекціоністські бар'єри.

В заключенні дисертації підведенні загальні підсумки дослідження і сформульовані його висновки.

Аналіз творчості американських істориків, політологів свідчить, що політика США щодо Японії, в АТР в цілому, є об'єктом найуважливішого вивчення американськими вченими на протязі 80-х - 90-х рр.. Зовнішньополітичний курс Сполучених Штатів стосовно Японії в зазначений період пройшов шлях від офіційного визнання двосторонніх відносин як «союзницьких» до відносин, що розглядаються американськими вченими в 80-х - 90-х рр. як «наріжні» в зовнішньополітичній стратегії Вашингтону в АТР; як «союз» - основа стабільності в цій частині світу. Власне цим і визначається прагнення США до підтримки з Японією глобальних та міцних стосунків, які ґрунтуються на

складному комплексі двосторонніх зв'язків, в центрі яких знаходяться взаємні обов'язки, котрі випливають із американсько-японського договору про безпеку. Важливе значення для Сполучених Штатів набула Японія в якості одного із партнерів по «стриманню комунізму», про що свідчать дослідження концепцій американської політології 80-х років.

Проблеми, що існують в двосторонніх відносинах, як показує проведена робота, на протязі двох останніх десятиріч виникають не тільки через Японію. Характерною тенденцією в американській політології стало те, що науковці намагаються виявити певні прорахунки американської політики. Механізм подолання протиріч вчені бачать по-різному: від намагань консерваторів тиснути на Японію, до пошуку лібералами взаємоприйнятних шляхів рішення існуючих проблем.

Вивчення праць американських вчених в зазначений період наводить на думку про певну еволюцію поглядів авторів на причини існування американсько-японського воєнно-політичного союзу. В дослідженнях, виконаних в період «перебудови», альянс розглядається як фактор стабільності в поліцентричному світі. При цьому враховуються реалії умов досягнення безпеки в АТР, що різняться від європейських.

Деяким роботам американських вчених (Зб.Бжезинський, Г.Сігур, Дж. Най-молодший) притаманні стереотипи часів «холодної війни». Вони, як і раніше, намагаються вирішити існуючі труднощі між двома країнами старими методами - тиснути на Японію з метою збільшення об'єму воєнних обов'язків та інш. При цьому увага акцентується лише на силові методи досягнення стабільності у взаєминах двох країн і в азійсько-тихоокеанському регіоні в цілому.

Немає сумнівів в тому, що зміна геополітичної ситуації в АТР (зменшення впливу Росії та посилення позицій КНР) надасть американській політиці щодо Японії і регіону в цілому новий імпульс, що знайде своє відображення в зовнішньополітичній думці США.

Аналіз робіт американських вчених свідчить про те, що американсько-японські торговельно-економічні відносини, протиріччя, які виникають, є також об'єктом скрупульозного вивчення ними на протязі 80-х - 90-х рр.

При цьому чітко спостерігаються два напрямки американської політології: консервативний та ліберальний. Представники кожного з них пропонують свій «рецепт» оздоровлення двосторонніх економічних зв'язків. Разом з тим, вчені вважають, що економіки обох країн взаємозалежні і, щоб вони могли успішно розвиватися і конкурувати, при цьому не запобігати до протекціоністських заходів, необхідно удосконалювати сам механізм функціонування світової економічної системи.

Апробація дисертації. Основні висновки і положення дисертаційного дослідження доповідались на засіданнях науково-практичних конференцій «Південь України і складання української державності: історія і сучасність» в 1994 р. та «Актуальні проблеми історії міжнародних відносин нового та новітнього часу» в 1996 р., на щорічній звітній конференції викладачів Одеського державного університету в 1997 р., на наукових семінарах з теорії та історії міжнародних відносин в Одеському Будинку вчених в 1991-1997 рр.

Основні положення дисертації відображені в таких публікаціях автора:

1. Войтович О.І. Післявоєнний досвід Японії для державного відродження України. // Південь України і складання української державності: історія і сучасність. Тези доповідей. - Одеса, 1994. - С.196 - 198.

2. Войтович А.И. Американская политология о некоторых проблемах политики США в отношении Японии в начале 1990-х годов. // Актуальні проблеми історії міжнародних відносин нового та новітнього часу. Питання історії міжнародних відносин. Тези доповідей. - Одеса, 1996. - С.37-41.

3. Войтович А.И. США и Япония в 90-е годы. проблемы взаимного партнерства в американской историографии. // Записки історичного факультету. Випуск IV. - Одеса, 1997. - С.242-251.

Брошури:

4. Войтович А.И. Политика и военная стратегия США в отношении Японии в 1980-е - первой половине 90-х гг. - Одесса.: Студия «Негопиант», 1997. - 69с.

5. Войтович А.И. Американо-японские торгово-экономические отношения в 1980-е - первой половине 90-х гг. - Одесса.: Студия «Негопиант», 1997. - 61с.

Войтович О.І. Політика США щодо Японії в 1980-і - першій половині 90-х рр. Аналіз концепцій американської політології. - Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.04 - політичні проблеми міжнародних систем і глобального розвитку. - Одеський державний університет, Одеса, 1997.

В дисертації аналізується американська зовнішньополітична думка 1980-х - 90-х років

про проблеми, які є стрижневими у двосторонніх американо-японських відносинах: роль та місце воєнно-політичного союзу в азіатсько - тихоокеанському регіоні (АТР) та сучасному світі; проблема дисбалансу у торговельно - економічних зв'язках США і Японії. Зроблено спробу прослідкувати еволюцію поглядів американських науковців стосовно рішення існуючих проблем.

Ключові слова: США і азіатсько-тихоокеанський регіон, політика США щодо Японії, американо - японський воєнно - політичний союз, торговельно - економічні протиріччя, торговий дисбаланс.

Войтович А.И. Политика США в отношении Японии в 1980-е - первой половине 90-х гг. Анализ концепций американской политологии. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата политических наук по специальности 23.00.04 - политические проблемы международных систем и глобального развития. - Одесский государственный университет, Одесса, 1997г.

В исследовании анализируется американская внешнеполитическая мысль 1980-х - 90-х годов о проблемах, являющимися стержневыми в двухсторонних американо - японских отношениях: роль и место воєнно - политического союза в азиатско - тихоокеанском регионе (АТР) и в современном мире; проблема дисбаланса в торгово - экономических связях США и Японии. Сделана попытка проследить эволюцию взглядов американских ученых в решении существующих проблем.

Ключевые слова: США и азиатско-тихоокеанский регион, политика США в отношении Японии, американо-японский воєнно-политический союз, торгово-экономические противоречия, торговый дисбаланс.

Voitovich A.I. The U.S. policy towards Japan in 1980s - 90s. The analysis of American political science concepts. - Manuscript.

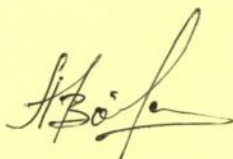
The dissertation is submitted in fulfillment for the degree of the candidate in political sciences in speciality 23.00.04 - Political problems of the international systems and global development. - Odessa State University, Odessa, 1997.

This investigation has analysed the U.S. foreign policy conceptions of 1980s - 90s about the problems, which are the cornerstone in American - Japanese relations: the role and place of the military-political alliance in Asian and Pacific region and in contemporary world; the problem of imbalance in the trade - economic relations of the U.S. and Japan.

The evolution of views of the American scientists in solving existent problems has been closely researched.

133942

Key words: the U.S. and Asian-Pacific Region, the U.S. policy towards Japan, the American-Japanese military-political alliance, the trade-economic frictions, the trade imbalance.

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'А.В. Сидоркин'.

Подписано в печать 12.09.1997. Сдано в набор 17.09.1997.

Формат 145x215, гарнитура «Таймс». Печать на ризографе.

Отпечатано в издательском центре «Студия «Негоциант». Тираж 100 экз.

433942

AB 38.496